

процесу, який охоплюється певними закономірностями і має причинно-наслідковий результат) і невербальна інформація, що міститься в навколишньому середовищі (тобто вивчає явища навколишнього середовища і кореляційний зв'язок між ними).

Отже, криміналістична невербалістика – це вчення про закономірності невербальної інформації, виявлення невербальних даних про людину й навколишнє середовище, їх дослідження та використання отриманих даних у кримінальному провадженні.

Гусєва Влада Олександрівна, доцент кафедри криміналістики та судової експертології Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ОБСТАВИНИ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ З'ЯСУВАННЮ В РАЗІ ПОСЯГАННЯ НА ЖИТТЯ ПРАЦІВНИКА ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ

Протидія злочинності є одним з пріоритетних напрямів державної політики нашої країни. Актуальними проблемами в сучасній Україні залишаються соціальна напруженість, підвищена конфліктність і незахищеність громадян, соціально-правові суперечності, які нерідко зумовлюють учинення злочинів, пов'язаних з посяганнями на життя працівника правоохоронного органу (ст. 348 КК України) [1]. Такі злочини зазвичай пов'язані з виконанням правоохоронцем обов'язків з несення служби, діяльністю щодо захисту інтересів окремих громадян і суспільства від різних загроз. Однак нерідко посягання на життя трапляються в ситуаціях, коли ці особи перебувають не при виконанні службових обов'язків (у неробочий час, під час відпустки, після звільнення зі служби). Для вирішення таких питань важливо визначити коло обставин, які підлягають з'ясуванню щодо зазначеної категорії кримінальних проваджень.

Так, на початковому етапі розслідування злочинів, пов'язаних з посяганнями на життя працівника правоохоронного органу, встановленню підлягають такі обставини: подія злочину (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення злочину); винність особи у вчиненні злочину, форма його провини та мотиви; обставини, що сприяли вчиненню злочину.

Згідно з нормами кримінального процесуального права [2] та кримінального права [1], встановленню підлягають такі обставини: факт посягання на життя співробітника правоохоронного органу. У цьому разі має бути встановлено залежність між фактом посягання та діяльністю цієї особи (наприклад, з охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки); час, місце, спосіб учинення злочину; особу, яка вчинила це посягання; винність особи, яка вчинила злочин.

У разі посягання на життя працівника правоохоронного органу обов'язково має бути доведено наявність мети перешкоджання його законній діяльності та мотиву помсти за таку діяльність. У процесі встановлення обставин злочину необхідно враховувати спеціальний статус потерпілого.

Під час розслідування може виявитися, що посягання на життя потерпілого пов'язане зі здійсненням ним службової діяльності або виконанням громадського обов'язку. Факт того, що потерпілий є співробітником правоохоронного органу,

підтверджується випискою з наказу про призначення його на відповідну посаду (довідкою з відділу кадрів).

Крім того, для притягнення особи до відповідальності за вчинення такого злочину необхідно довести наявність одного з таких елементів суб'єктивної сторони: спеціальної мети – перешкодження законній діяльності працівника правоохоронного органу з охорони громадського порядку і забезпечення громадської безпеки; спеціального мотиву – помсти за таку діяльність.

Посягання на життя співробітника правоохоронного органу, учинене з мотивів помсти, може статися також у процесі його службової діяльності. Зазвичай злочинці прямо або опосередковано (через родичів, друзів) перебувають або раніше перебували в полі зору правоохоронців. З огляду на це, перевірку на причетність до вчинення злочину передусім слід проводити серед осіб, які були або є учасниками кримінального судочинства.

Для з'ясування події злочину необхідно встановити: наявність певної події (смерть співробітника правоохоронного органу); причину виникнення злочинного діяння, його перебіг, наслідки; чи відповідають обставини такої події ознакам певного злочину; стадію реалізації злочинного наміру.

Предмет доказування передбачає обов'язковість встановлення в кожному кримінальному провадженні сукупності обставин досліджуваної події: часу, місця, характеру і способу дій учасників злочину, у тому числі й подальші дії з приховування вчиненого злочину. Місце, час, спосіб та інші елементи події підлягають встановленню й підтвердженню в кожному кримінальному провадженні незалежно від того, чи є вони обов'язковими ознаками складу злочину, тобто чи мають ці елементи значення для кваліфікації суспільно небезпечного діяння.

Інші обставини вчинення злочину (посягання на життя співробітника правоохоронного органу) передбачають: засоби та знаряддя злочину; дані про потерпілого від злочину та характер його дій; способи приховування злочину. Що стосується засобів і знарядь злочину, то законодавець визнає факт учинення злочину з використанням зброї, бойових припасів, вибухових речовин тощо. У цьому разі застосування зазначених знарядь злочину буде обставиною, що обтяжує вину підозрюваного. Якщо поведінка підозрюваного в учиненні такого злочину була реакцією на явно незаконні дії осіб, які охороняли громадський порядок, учинене, за наявності для цього підстав, може бути кваліфіковано як злочин проти особистості.

Так, під час встановлення обставин, що підлягають з'ясуванню в злочинах, пов'язаних з посяганням на життя працівника правоохоронного органу, було встановлено їх взаємозв'язок, що має закономірний характер. Надалі на цій основі можна створити модель криміналістичної характеристики зазначених злочинів, що також вимагає їх дослідження та вивчення.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/card/2341-14>. – Назва з екрана.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. – Назва з екрана.